

Bør banker berges?

Foredrag av visesentralbanksjef Jon Nicolaisen i Det Norske Videnskaps-Akademi, 14. april 2015.

Det tas forbehold om endringer under fremføringen

Søndag 29. september 2008 - to uker etter konkursen i den amerikanske investeringsbanken Lehman Brothers – stod den irske regjeringen overfor et dilemma: Neste morgen, mandag 30. september ville en rekke av de irske bankenes lån forfalle, og mange kunne ikke gjøre opp for seg. De fikk ikke utstedt ny gjeld i markedet. De stod i fare for å stenge.

Dersom bankene stengte, ville økonomisk aktivitet i Irland lammes. Myndighetene måtte gjøre noe.

Det var ikke småpenger det gjaldt. Gjelden i de irske bankene var på det tidspunktet over det dobbelte av Irlands BNP. [\[1\]](#) Over halvparten av bankenes gjeld var finansiert i markedet.

Den kvelden vedtok den irske regjeringen å garantere for store deler av gjelden til irske banker i to år. Med det tok staten og det irske folket en stor risiko. Etter hvert viste det seg også at tapene var enorme. Irske myndigheter har siden tilført bankene kapital tilsvarende rundt 40 prosent av BNP, for å holde bankene i drift. [\[2\]](#)

Dette er penger den irske stat har måttet låne. Sammen med lavkonjunktoren som fulgte i kjølvannet av finanskrisen, resulterte bergingen av de irske bankene i en firedobling av den irske statsgjelden. [\[3\]](#) Rentene på gjelden bæres av alle, fattig som rik – uavhengig av hvem som hadde glede av oppgangen i forkant av krisen.

Bankkrisen og statsgjelden førte Irland inn i en dyp nedgang. Først nå er landet tilbake på det velstandsnivået det hadde før krisen. Men de økonomiske og sosiale konsekvensene ville trolig blitt enda større om bankene ikke var blitt berget.

Bergingsaksjonen for de irske bankene illustrerer en rekke klassiske spørsmål: Var det riktig av staten å risikere borgernes penger for å berge bankene? Hadde myndighetene i Irland egentlig noe valg? Når det gikk galt – var det riktig å skjerme kreditorene slik irske myndigheter til slutt gjorde? Og hvordan har det påvirket den risikoen bankenes eiere og kreditorer vil ta i fremtiden?

Svaret på spørsmålet – bør banker berges – dreier seg om økonomi og insentiver. Men problemene bankene skaper og hvordan problemene løses, handler også om moral og etikk – lov og rett. Dette er problemer vi også har stått overfor i Norge.

Hvorfor berges banker?

I 1923 – for litt over 90 år siden – var det bankkrise i Norge. En av bankene som hadde store problemer, var Andresens og Bergens Kreditbank – eller Foreningsbanken, som den også var

kjent som. [4] Tapene var store, egenkapitalen måtte skrives kraftig ned, og banken trengte friske midler for å kunne drive videre. Foreningsbanken var på denne tiden Norges desidert største bank, med en forvaltningskapital på mer enn 600 millioner kroner. Det tilsvarte den gang 16 prosent av BNP.

På vegne av bankens styre forhandlet forretningsmannen og tidligere statsminister Christian Michelsen med myndighetene om en redningspakke. Michelsen advarte Norges Bank om de problemene det ville gi, å la banken gå over ende. Michelsen ba om en statsgaranti for banken, eller i hvert fall et lån på 100 millioner kroner.

Det ble lange forhandlinger mellom Norges Bank, ledet av sentralbanksjef Nicolai Rygg, og Foreningsbankens styre. [5] Pari-politikken, hensynet til statens finanser og Norges Banks finansielle stilling var avgjørende for Norges Banks valg. Men Rygg la også vekt på at Norges Bank ikke skulle støtte virksomheter som burde avvikles, virksomheter han kalte «usunn kredittgiving og ikke-levedyktige bedrifter». Forhandlingene endte med at Norges Bank nektet å gi støtte.

«Vi overlever også bankens stansning», skal Rygg ha uttalt.

«Man lever jo om man flår skinnen», svarte Christian Michelsen. [6]

Det kom i hvert fall til å svi. Kort tid etterpå måtte Foreningsbanken søke seg under offentlig administrasjon. Bare dager etter fulgte Centralbanken for Norge. Deretter Handelsbanken.

Michelsen var inne på et grunnleggende problem. Banker har kritiske funksjoner i en moderne økonomi. For det første har bankene en avgjørende rolle i betalingssystemet. Så å si alt av betalinger går på et eller annet vis gjennom banker. Folk og foretak har bankinnskudd som de er avhengige av for å utføre betalinger. Banker driver betalingssystemer ut mot butikker og andre virksomheter. De driver betalingssystemer seg i mellom, internasjonalt, og for verdipapirhandel. Stopper betalingene opp, vil det gi bråstans i økonomien.

For det andre yter bankene kreditt: Kortsiktige lån til handel og finansiering av løpende virksomhet; langsiktige lån til investeringer i bolig, eiendom og næringsliv. Uten denne kreditten stopper virksomheter og investeringer opp.

Bankene kan betraktes som mellommenn. De formidler penger fra innskytere og andre investorer til dem som ønsker å låne. Bankene vurderer hvem som bør få lån, de følger opp låntagerne og deres prosjekter. Og de gjør det ganske effektivt. Da slipper innskytere og investorer å gjøre den jobben selv.

Denne funksjonen gjør bankene særegne: Bankene gir langsiktige utlån og tar opp kortsiktig gjeld. [7] Vi kaller dette for bankenes løpetidstransformasjon. Men denne transformasjonen gjør også bankene sårbare.

Bankene er avhengige av publikums tillit. Blir det tvil om en bank kan betjene sin gjeld, kan det oppstå et såkalt «run» mot banken. Innskyterne vil da forsøke å få sine innskudd ut før banken går tom for penger og andre likvide midler. Banken tvinges på sin side til å selge sine

langsiktige eiendeler – utlånene. Det er en langsom og tapsbringende prosess. Normalt vil en bank gå over ende lenge før den kommer så langt.

Slike «bank runs» var inntil nylig noe vi helst forbandt med den store depresjonen i 1930-årene. Helt til 2007, da den britiske banken Northern Rock gikk over ende med store køer av innskyttere utenfor. Vi fikk ettertrykkelig demonstrert at bankene kan være sårbare også i dag.

Dersom en bank stenger, kan det skape frykt for at også andre banker må stenge. Da kan innskyttere og andre investorer begynne å trekke ut sin finansiering fra mange banker samtidig. Problembanker kan smitte andre banker, blant annet fordi bankene har fordringer på hverandre. Skulle en stor bank få problemer, kan smitten til andre banker og resten av økonomien bli svært alvorlig.

Vi kaller dette systemrisiko. Bankenes virksomhet har betydelige eksterne virkninger. [\[8\]](#)

Få bankkonkurser illustrerer dette bedre enn konkursen i Lehman Brothers 15. september 2008. I løpet av uken som fulgte etter at banken stengte, steg rentene på lån mellom bankene kraftig. Bankene stolte ikke på hverandre. Markedene for kortsiktig finansiering – pengemarkedene – tørket inn over hele verden. Amerikanske pengemarkedsfond fikk betalingsproblemer. Ringvirkningene spredde seg videre i finanssystemet. Et av verdens største forsikringsselskaper – AIG – var på randen av konkurs.

For å forhindre at Lehman-konkursen skulle ende med at det finansielle systemet brøt fullstendig sammen, satte myndighetene i en lang rekke land i verk tiltak i en skala vi aldri har sett før. Sentralbankene i mange land tilførte banksystemet store mengder likviditet for å holde hjulene i gang. Målet med tiltakene var å holde banksystemet oppe. Det gjorde myndighetene for å hindre at *resten* av økonomien skulle rammes.

Derfor berges banker. Kostnadene ved å stenge en bank bæres stort sett av andre enn banken selv. Vi berger banker for å forhindre systemkriser. Vi berger banker for å begrense den store skaden en dyp bankkrise kan påføre økonomien.

Hvorfor bør banker ikke berges?

Men så enkelt er det ikke. Det er også sterke argumenter *mot* å berge banker.

Mesteparten av de statlige tiltakene i 2008 var rettet mot levedyktige banker og skulle demme opp mot spredningen av krisen. Å støtte ellers levedyktige banker i tider med finansiell uro kan være nødvendig og lønnsomt for samfunnet. Et interessant trekk ved den irske krisen, er at det var det myndighetene *trodde* de gjorde, da de første garantiene ble utstedt. Men etter hvert viste det seg at de irske bankene satt på store tap. De var insolvente.

Statsstøtte til insolvente banker strider mot et grunnleggende økonomisk prinsipp: Vi bør unngå støtte til ulønnsom virksomhet. Vi berger ikke virksomhet som er konkurs. Vi bør heller la virksomheter som er lønnsomme ta over. Det gir over tid bedre vilkår for en sunn økonomi.

Fordeling av tap etter en krise kan også ses som et spørsmål om moral og rettferdighet. Når myndighetene berger banker, er det noen som slipper å ta konsekvensene av egne feil. Å berge investorer og eiere ved hjelp av felleskapets midler strider mot folks alminnelige rettferdighetssans.

Dessuten gir statsstøtte til insolvente banker dårlige vilkår for stabiliteten i det finansielle systemet. Når myndighetene berger banker, kan bankene overføre sine tap til andre. Når det går godt, høster de gevinsten selv.

Når staten på denne måten tar en vesentlig del av bankenes risiko, oppstår et problem vi økonomer kaller moralsk hasard eller adferdsrisiko: Hvis det er en utbredt oppfatning at myndighetene i realiteten står bak bankene, kan bankene ta for lite hensyn til risikoen for tap når de fatter sine beslutninger. Særlig kan faren for at det kan gå virkelig galt bli undervurdert, fordi bankene ikke må bære *konsekvensene* av en krise. Ved å berge banker reduserer vi i neste omgang motivet bankenes eiere og långivere har til å ta fullt ut hensyn til risikoen som ligger i virksomheten. Prisingen av risiko blir lett for lav. Bankene kan derfor ende med å ta for mye risiko.

Nå vil ofte myndighetene som berger banker, kreve at de gamle eierne taper sin aksjekapital. Det betyr at bankenes eiere i utgangspunktet burde ha insentiver til å sikre seg mot risikoen for store tap. Men eiernes risiko er begrenset. De dekker ikke tap utover sin innskutte kapital. Eiernes motiver til å unngå risiko kan derfor bli svekket i en bank med lite egenkapital. Jo lavere egenkapitalen er, desto større er utfordringen knyttet til moralsk hasard.

Et interessant trekk ved finanskrisen er nettopp bankenes lave egenkapital forut for krisen. Mange store internasjonale banker opererte med egenkapital på rundt tre prosent av sin totale portefølje. [\[9\]](#) Det betyr at for hver dollar eller euro bankene eide selv, investerte de tretti. Det sier seg selv at risikoen i en slik virksomhet lett kan bli for høy. Og løsningen er i og for seg enkel å få øye på: Myndighetene bør kreve en høyere egenkapital i bankene, slik at eierne må ta en større del av tapene hvis det går galt.

En annen løsning kunne vært den sentralbanksjef Rygg i sin tid valgte: Legge ned insolvente banker og plassere tapene der de hører hjemme. Hvis myndighetene griper inn og berger én bank, skapes forventninger om at de også vil berge andre. Da kan vi ende med et system der bankene samlet tar for mye risiko. Vi kan øke sannsynligheten for nye og større bankkriser i fremtiden. Derfor bør banker ikke berges.

Vi står overfor et dilemma. Berges banker, øker faren for ustabilitet på lang sikt. Men kostnaden ved å la være er enda større ustabilitet på kort sikt. Når krisen først har oppstått, slipper vi ikke unna. Har bankene store tap, *må* noen bære tapene. Dersom vi ikke lar statskassen bære tapene gjennom støtte til bankene, vil befolkningen uansett rammes, særlig hvis konsekvensen er systemkrise og nedgang i økonomien.

Dilemmaet er et såkalt tidsinkonsistensproblem. Vi kan prinsipielt ønske å la banker som er insolvente, gå over ende, men vi vil ha tungtveiende grunner til å fravike dette prinsippet når beslutningen kommer på bordet. Det betyr at selv om myndighetene har erklært en intensjon om la være å berge banker, blir den lite troverdig.

Med andre ord – og litt spissformulert: Banker *bør* ikke berges, men de *må* berges likevel.

Hvem bør berges?

Hvis vi må berge banker for å unngå et sammenbrudd i økonomien, blir det neste spørsmålet: Er det noe vi kan gjøre for å redusere skaden som oppstår når vi setter normale konkursregler til side? Spørsmålet blir *hvordan*, snarere enn *om*, banker bør berges. Eller mer direkte: *Hvem* bør berges?

Det er en kritisk funksjon for en bank å ta i mot og gi tilgang til innskudd. Innskyterne må ha tillit til at innskuddene er trygge. Ordninger som garanterer for innskudd og for solide bankers evne til å gjøre opp for seg, stabiliserer bankene og understøtter en samfunnsnyttig virksomhet. Slike tiltak skal bidra til at banker ikke utsettes for panikkartede uttak. Dessuten tilsier vanlige rettferdighetshensyn at de små innskyterne bør skjermes. En eller annen form for innskuddsgaranti for begrensede beløp er derfor blitt vanlig i de fleste vestlige land.

I den andre enden av skalaen finner vi bankenes eiere – aksjonærene. Det virker rimelig – og i tråd med alminnelig rettsoppfatning – å la aksjonærer tape den egenkapitalen de har skutt inn, når en insolvent bank må overtas av myndighetene. Å la aksjonærene ta tap vil dessuten ikke lede til at banken stenger, siden aksjonærene ikke kan trekke ut sin kapital.

Det debatten i vår tid dreier seg om, er hvordan *andre* kreditorer enn de små innskyterne skal behandles – i hvilken grad finansieringen som er hentet i markedet, skal være garantert hvis bankene går over ende.

På dette området har utviklingen skutt fart i årene etter finanskrisen, særlig i Europa. *Hvordan* kreditorer kan belastes når banker har tap – og *nøyaktig hvilke* kreditorer som kan belastes uten å utløse kriser, er likevel ikke noe enkelt spørsmål. For å drøfte det vil jeg ta utgangspunkt i norsk lov slik den er i dag.

Banksikringsloven

Det er knapt 24 år siden de aller største bankene i Norge lå med brukket rygg. Den 17. oktober 1991 talte finansminister Sigbjørn Johnsen til Stortinget om regjeringens forslag til ekstraordinære tiltak overfor banknæringen. Da hadde den nest største banken, Kreditkassen, tapt mer enn sin egenkapital. Det viste seg etter hvert at det ikke sto så veldig mye bedre til i de to andre store forretningsbankene. Johnsen understreket hvor alvorlige følgene kunne bli for norsk økonomi om myndighetene ikke grep resolutt inn i krisen [\[10\]](#):

«Alvoret er kort og godt: Dersom bankene knekker sammen, knekkes også ryggraden i norsk økonomi. Hvis vi ikke nå setter i verk omfattende tiltak, kan mange vanlige mennesker miste sparepengene sine.»

Men finansministeren tok et viktig forbehold. I den samme redegjørelsen ga han også uttrykk for at bankenes eiere ikke kunne regne med å slippe unna:

«Samtidig er virkemidlene rettet slik inn at bankene selv skal ha et hovedansvar for å rydde opp i sine økonomiske problemer. De skal ikke uten videre sende regningen for sine feildisposisjoner til staten.»

Dette ble fulgt opp i praksis. Aksjer i banker hvor hele aksjekapitalen var tapt, ble skrevet ned til null i tråd med de prinsippene som gjelder for konkurs i andre foretak. Kapitalen bankene fikk tilført, ble gitt under forutsetning av at de samtidig ryddet opp i sin organisasjon og kuttet unødige kostnader. Med andre ord: Vi berget det finansielle systemet, men ikke bankenes eiere. Derimot var det så godt som ingen kreditorer som tapte sine fordringer, selv i banker som hadde tapt mer enn egenkapitalen. Kreditorne ble berget ved at staten oppkapitaliserte bankene.

Banklovkommisjonen fikk i etterkant av krisen i oppdrag å lage en ny lov for krisehåndtering. I 1996 fikk vi Banksikringsloven, som fortsatt er gjeldende norsk rett. Loven gjør det mulig å nedskrive aksjekapitalen og tvinge banker til å utstede ny eierkapital til staten, slik at banker kan nasjonaliseres. Ansvarlige lån – gjeldspapirer med liknende egenskaper som eierkapital – skal nedskrives i tråd med bankenes tap. Slik kan bankene drives videre av staten. Skulle en bank likevel stenges, har vi en innskytergaranti på opp til 2 millioner per innskyter som er sikret gjennom Banksikringsfondet.

Lenge var dette en av verdens mest moderne lover for krisehåndtering av banker, og Norge møtte krisen i 2008 bedre rustet enn de fleste land. Dessuten har norske banker selv trukket lærdommer av bankkrisen på 1990-tallet. Kunnskapen om kriserisiko var bedre i norske banker enn den var i mange andre land før krisen. Ledere og styrer i norske banker var vel også sitt samfunnsansvar mer bevisst enn i mange såkalt ledende finansmiljøer andre steder i verden.

Men Banksikringsloven gjør det ikke mulig å påføre kreditorer som har gitt vanlige lån til bankene, tap, uten at banken i praksis stenges.

EUs kriseløsningsdirektiv

Slik bankkrisen ledet til vår Banksikringslov, ledet finanskrisen til et nytt regelverk i EU for kriseløsning. I januar 2015 trådte det såkalte kriseløsningsdirektivet i kraft. [\[11\]](#) Målet med direktivet er at insolvente banker skal kunne håndteres slik at bankenes kritiske funksjoner føres videre, men uten at bankene nødvendigvis tilføres offentlige midler. Myndighetene skal ha mulighet til å ta over en bank som er insolvent – eller står i fare for å bli insolvent – og drive de viktige delene av den videre, men uten at aksjonærer og kreditorer berges.

Et nytt virkemiddel skal gjøre dette mulig. Fra og med neste år kan nasjonale myndigheter i Europa skrive ned og konvertere gjeld til egenkapital mens en kriserammet bank holdes åpen. Verdien av bankens eiendeler skal beregnes, og tap fordeles etter prioritet. Har ikke banken nok egenkapital, konverteres gjeld til aksjekapital.

Virkemidlet kalles bail-in. [\[12\]](#) Bail-in innebærer at det er kreditorne, og ikke myndighetene, som i første omgang skal dekke tap ut over egenkapitalen. Kreditorenes midler konverteres til egenkapital for å sikre videre drift. Kortsiktig gjeld og sikrede innskudd er unntatt fra dette. Det er i hovedsak langsiktig gjeld uten særskilt sikkerhet eller garanti som vil være

gjenstand for bail-in. [13] De langsiktige kreditorene vil da på forhånd måtte ta hensyn til den reelle risikoen i banken de finansierer. Det burde også føre til at risikoen prises inn i disse lånene til bankene.

Nedskrivning av kreditorer er blitt gjennomført mens en bank holdes åpen. Den 5. februar 2011 overtok den danske krisehåndteringsmyndigheten Finansiell Stabilitet AS en mellomstor dansk bank, Amagerbanken. [14] All egenkapital ble skrevet ned til null, og innskudd uten innskuddsgaranti samt markedsfinansiering ble først skrevet ned med nesten halvparten av sin opprinnelige verdi. Dette ble gjort over en helg. Mandag morgen var nettbanken åpen, og alle innskyttere fikk tilgang til sine gjenværende innskudd. Banken ble holdt åpen som et datterselskap av Finansiell Stabilitet AS. Bankens viktigste funksjoner var berget. Aksjonærer og usikrede kreditorer ble ikke berget. Over tid har de kreditorene som ikke var dekket av innskuddsgarantien, fått tilbake omkring 85 prosent av sine opprinnelige fordringer. Verdien i banken ble bedre bevart enn dersom banken hadde blitt avvirket.

Finansieringskostnadene for danske banker gikk opp etter håndteringen av Amagerbanken, men det utløste ikke en systemkrise i det danske bankvesenet. Det til tross for at vi i denne perioden var midt i den europeiske gjeldskrisen. Det danske fikk, var en prising av den reelle risikoen i sine banker. Over tid gir det grunnlag for et mindre risikabelt finansielt system.

Bail-in kan likevel være krevende å gjennomføre. Bail-in av en stor bank, og dermed en stor mengde gjeld, vil påføre mange kreditorer tap. Det er meningen. Men hvis gjelden eies av institusjoner som er avgjørende for det finansielle systemet, kan problemene i en bank raskt spre seg. Hvis tapene er store, risikerer myndighetene å utløse en systemkrise. Dessuten kan bail-in av kreditorene gjøre finansieringen dyrere også for andre banker, særlig i urolige tider. For store, systemviktige banker består tidsinkonsistensproblemet. Det svekker troverdigheten til at myndighetene vil bruke bail-in.

Kriseløsningsdirektivet inneholder derfor også tiltak som skal styrke troverdigheten. Et viktig tiltak er at de nasjonale myndighetene skal utarbeide kriseløsningsplaner for enkeltbanker. Myndighetene skal *på forhånd* lage en strategi for hvordan de vil håndtere banken hvis den står i fare for å gå under. Er banken stor og viktig, skal det foreligge en plan for å sikre videre drift.

Er banken så stor og komplisert at den trolig ikke kan håndteres uten bruk av offentlige midler, kan den restruktureres. Det kan stilles krav om at kompliserte deler av virksomheten må skilles ut i egne datterselskaper. I siste instans kan myndighetene kreve at store banker stykkes opp i flere mindre.

Det skal også foreligge en plan for hvordan videre drift kan finansieres. Alle systemviktige banker i Europa skal holde et minimum av gjeld som raskt kan brukes til bail-in. Det innebærer en begrensning på andelene av kortsiktig og sikret gjeld bankene kan utstede. Myndighetene må også påse at store banker og systemviktige investorer ikke investerer for mye i andre bankers tapsutsatte gjeld.

Dette er et nytt perspektiv på bankenes finansieringsstruktur. I framtiden må bankene sørge for at deler av deres gjeld raskt kan skrives ned og konverteres til egenkapital.

Bail-in som virkemiddel innføres i EU 1. januar 2016, ett år etter resten av direktivet. Arbeidet må følges opp i Norge under EØS-avtalen. Vårt eget lovverk for krisehåndtering må oppdateres. For vår del er det særlig kravene om kriseløsningsplaner og bail-in som vil være nye. Ellers har vi en stor del av reglene på plass fra før.

Vi blir nok aldri helt kvitt elementer av tidsinkonsistens. Fortsatt kan det være kreditorer som regner med å bli berget. Eiere som risikerer lite, kan ta for stor risiko. Noe av det viktigste vi gjør, er derfor å påse at banker er solide.

Det har to viktige virkninger. For det første den opplagte: Økt egenkapital gjør det mindre sannsynlig at bankene kommer i krise. De tåler større tap før de får problemer. Men som jeg var inne på tidligere, har økt egenkapital også langsiktige virkninger på eiernes og bankenes adferd. Jo mer egenkapital en bank har, desto mer har eierne å tape av egne midler. Da vil de også ha sterkere motiver til å påse at banken drives sikkert.

Norske banker har gjennomgående noe høyere egenkapital enn banker i andre europeiske land. Og det er bra. Den opptrappingsplanen for kapitalkravene til norske banker som ble fastsatt i 2013, vil fortsette frem mot juli neste år. Da vil de systemviktige bankene i Norge ha en vektet egenkapital på minst 13 prosent.

Hva bør gjøres?

Hva er så lærdommene vi sitter igjen med?

Banker *bør* ikke berges. Men bankenes *funksjoner* må berges. Hvis ikke, rammes all økonomisk aktivitet. Vi skal berge de små innskytterne – det er både lønnsomt og rettferdig.

Vi *bør* ikke berge alle kreditorer. Er egenkapitalen i en bank tapt, *bør* også langsiktige långivere bære tap. De nye virkemidlene som nå er innført i Europa, vil sørge for det. Norsk lovgivning må oppdateres i tråd med det nye direktivet. Det vil bedre prisingen av risiko i banksystemet.

Vi skal ikke berge aksjonærene. Til syvende og sist er det bankenes eiere og ledelse som må sikre at banker drives forsvarlig. Det er helt avgjørende at de er seg sitt ansvar bevisst. Vi kan ikke regulere bankene i hjel. Jeg har tro på at eiere og ledere i norske banker tar ansvar.

Samtidig må bankene reguleres. Vi må stille høye krav til kapital og sørge for at bankene er solide og veldrevne. Det vil redusere risikoen for en systemkrise. Det vil også gi bankenes eiere et sterkere motiv til å ta hensyn til langsiktig risiko. Både bankene selv og det norske Finanstilsynet har gjort et godt arbeid for å sikre en solid norsk banksektor. Slik at vi *unngår* at banker må berges.

Fotnoter

1. IMF Country Report No. 15/20
2. Schoenmacher Dirk (2015), [Stabilizing and Healing the Irish Banking System: Policy Lessons](#). CBI-CEPR-IMF Conference, Dublin 15. januar 2015
3. IMF Country Report No. 14/165
4. På dette tidspunktet hadde Norges Bank allerede skutt inn aksjekapital på 10 mill. kroner som del av en nytegning på totalt 50 mill. kroner høsten 1922, se s. 90 i Rygg, Nicolai (1950), *Norges Bank i mellomkrigstiden*, Gyldendal.
5. Før Sentralbankloven av 1985 var sentralbanksjefens tittel sjefdirektør.
6. Ibid. 119.
7. For en beskrivelse av sammenhengen mellom bankenes långivning og innskudd se McLeay et al (2014), Money creation in the modern economy, *Quarterly Bulletin Q1 2014*, Bank of England.
8. En beskrivelse av eksternaliteter i banksektoren og hvordan disse kan begrunne regulering finnes i Borchgrevink et al (2012), *Why regulate banks? Staff Memo NR 16/2013*, Norges Bank.
9. IMF Global Financial Stability Report oktober 2008 angir gjennomsnittstall både for egenkapitalandelen (leverage ration) for forretningsbanker og for investeringsbanker. Morris, Steven og Shin, Hyun Song (2008), *Financial Regulation in a Systemic Context, Brookings Papers on Economic Activity, Vol. 2008 (Fall, 2008)*, s. 229-261 angir tall for de store amerikanske investeringsbankene.
10. Forhandlinger i Stortinget nr. 18, 17. oktober 1991: Redegjørelse av finansministeren om situasjonen i Kreditkassen m.v.
11. Direktivet heter Bank Recovery and Resolution Directive og finnes her <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32014L0059>
12. En mer detaljert beskrivelse av reglene for bail-in og hvordan det virker, finnes i Vale, Bent (2014), *Kriseløsning av banker ved hjelp av bail-in – momenter ved innføring i Norge, Staff Memo NR 12/2014*, Norges Bank.
13. I tillegg er en del andre gjeldstyper unntatt. Det gjelder for eksempel obligasjoner med særskilt sikkerhet, skyldig men ikke-utbetalt lønn, skyldig skatt og vanlig leverandørgjeld. Videre vil innskudd fra privatpersoner og små- og mellomstore bedrifter ha prioritet over annen gjeld.
14. En nærmere beskrivelse av håndteringen av Amagerbanken finnes i Årsrapport for Finansiell Stabilitet A/S 2011